

Kiegészítés

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 44. szám, 2020. október 30.

Szilágyi Péter a lap szeptember 18-i számában [A nemzetállam és az USA](#) című írásában szemléletesen vezeti le, hogy az EU miért nem lesz olyan szövetségi állam, mint az USA. Majd innen minden átmenet nélkül, cikke végén, eljut az EU legitimitásdeficitjének indoklás nélküli kijelentéséhez. A legitimitásdeficit persze ravasz szó: jelenthet apró hiányosságokat is, de féltő, hogy az olvasó hozzám hasonlóan a legitimitáció jelentős hiányosságaira gondol.

Kezdjük az „Egyesült Államok” kifejezéssel. Ez látványos politikai jelszó a radikális föderalisták és a nacionalisták kezében is. Nem véletlen, hogy elsősorban az USA-ra gondol a gyanútlan olvasó, és örülhet, hogy nem a Brazíliai Egyesült Államokkal hasonlítják össze az elképzelést. Tegyük félre most azt, hogy a „föderalizmus” nem szuperállamot jelent, hanem a különböző hatásköri szintek együttműködését – ezt biztosítja az EU-ban a szubszidiaritás elve, amely nyilván mindörökké megmarad –, enélkül is kijelenthetjük, hogy az integráció elmélyítése nagyon messze van az „Egyesült Államok” amerikai modelljétől.

Nézzük most már a legitimitást: az EU egészére persze nehéz a legitimitást értelmezni, ezért inkább nézzük egyes intézményeinek legitimitását. Az EU két végső döntéshozó szerve a parlament és a tanács. Az EP képviselőit közvetlenül választják az állampolgárok. A tanács pedig legitimitásukban a nemzetállam legmegátalkodottabb védelmezői által sem kétségbevonott tagállami vezetőkből áll (erre még visszatérünk). Annak ellenére, hogy az EU-t mint szuperállamot sokan elutasítják, gyakori, hogy irányítási rendszerét egy nemzetállam irányítási rendszeréhez hasonlítják. Ebben a két intézmény szinte a parlament két kamaráját testesíti meg, azzal az eltéréssel, hogy a „felsőház”-nak, a tanácsnak nagyobb a hatalma, ami elég ritka demokráciákban – bizarr lenne viszont, ha a nemzetállam védelmezői ez alapján vonnák kétségbe legitimitását.

A bizottságot hol „senki által nem választott bürokraták gyülekezetének”, hol meg az EU „kormányának” nevezik. Az apparátus értelemszerűen nem választott politikai tisztségviselőkből áll, maga a bizottság mint testület tagjait viszont ismét a tagállami kormányok delegálják. Elnökét a tanács jelöli és a parlament hagyja jóvá, majd a tanács terjeszti ismét a parlament elé a testület névsorát, amelyről megint csak a parlament szavaz. Nagyon sok országban a parlamenteknek ennél kevesebb joguk van a kormány tagjainak kiválasztásában, a bizottság hatásköre pedig jelentősen kisebb még uniós ügyekben is a kormányokénál.

Minden más uniós intézmény vezető testületébe a tagállamok delegálnak egy-egy tagot, a két tanácsadó bizottság valamennyi tagját ők delegálják.

Ezek a tények. Mit vonhat le ebből egy, az európai integráció elmélyítésének és az uniós hatáskörök bővítésének a híve? Egyrészt, ha a jelenlegi felállásban is lehet bővíteni az uniós hatásköröket, akkor olyan nagy baj nem lehet. Főleg viszont gondolnia kellene arra, hogy amennyiben az uniós szerkezete továbbhalad egy „szuperkormány” felé, akkor meg kell teremteni az új struktúra elemeinek legitimitását. Egy strukturális átalakítás során ez talán nem is a legnehezebb feladat lesz.